

Sissejuhatus

Aleksander Borodin on helilooja, kes on tõeline venelaste uhkus. Tegelikult sai ta ooperiheliloojana tuntuks alles pärast surma. Keemias tegi ta palju märkimisväärsed avastusi, kirjutas luuletusi ja tegeles muusikaga. Tõepoolest, talle oli kingitud palju andeid: teadlase võimas mõistus, helilooja- ja kirjanikutalent. Ühtki annet ei jätnud ta hooletusse, arendas kõiki ning andis need oma rahva ja kogu inimkonna teenistusse. Ta tegi palju, oleks aga võinud teha veelgi enam, kui tal oleks jätkunud aega ja kui ta oleks elanud teisel ajal.

Borodinis ühinses see, mida harilikult peetakse ühendamatuks. Tahtmatult tekib küsimus: kuidas sai ta olla samaaegselt helilooja ja keemik? On ju need lalad niivõrd erinevad ja teineteisest nii kauged.

Kuid kas nad ongi nii kauged, nagu näib?

Loomingulise mõistuse päike valgustab teed nii teadusele kui ka kunstile, kui nad otsivad elutõde.

Aleksander Porfirjevitš Borodin

Vene helilooja. Gruusia aadliku Gedanisvili sohilapps, kes registreeriti kui isa pärisorja Profiri Borodini poeg. Ema abiellus sõjaväearstiga, koos asuti elama Sankt-Peterburi. Borodin võttis lapsena eraviisiliselt muusikatunde. Suurimaks kutsumuseks sai siiski keemia. Järjest kasvav huvi selle vastu viis Borodini 17aastasena Meditsiinilis-kirurgilisse Akadeemiasse, kus temast kujunes põhjalik töömees-teadlane, kes oli väga järjekindel.

“Ta oli esmaklassiline keemik, kellele keemia võlgneb palju ...”

“Võrdselt võimas ning andekas nii sümfoonia kui ooperis ja romansis ...”

“Naiste arstiteaduslike kursuste rajaja, patroon ja eestvõitleja, õppijate abimees ning sõber ...”

Ta oli niihästi geniaalne helilooja, kui ka üks orgaanilise keemia loojaid, niihästi silmapaistev pedagoog, kui ka eesrindlik ühiskonnategelane.

Aastatel 1859-62 õppis ta Heidelbergis, kus kohtus venelannast pianisti Jekaterina Protopopovaga, kellega Borodin abiellus aastal 1863.

29-aastaselt sa professori tiitli, ning oli rahvusvaheliselt tunnustatud. Varsti pärast professoriks nimetamise tutvus Borodin Balakireviga. Viimase innustusel ärkas temas sügavam huvi heliloomingu vastu. Siitpeale jagas Borodin oma aja ja anded kahe “isanda” – keemia ja muusika vahel. Lõviosa ajast kuulus küll keemiale, muusikale jäid vaid pühapäevad ja vabad õhtutunnid, mistõttu Borodini poolt loodud teoste arv ei ole eriti suur.

Keemikud kurtsid, et muusika kisub Borodini teaduse juurest eemale, kunstiinimesed aga kaebasid, et teadus ei lase tal tegeleda muusikaga.

Õnnetuseks kiskusid akadeemiline teenistus, komiteed ja laboratooriumid, osalt aga ka kodused toimetused Borodini koledasti eemale tema Suurest tööst.

Borodin oleks seisnud keemias veelgi kõrgemal ja oleks toonud teadusele veelgi suuremat kasu, kui muusika poleks teda nii palju eemale kiskunud.

Ja kui palju ta siiski ära tegi! Nelikümmend kaks teaduslikku tööd, nende hulgas väga palju

silmapasitvat, rida esmakordselt saadud keemilisi ühendeid. Ta oli ilus, heasüdamlik, teravmeelne, alati tulvil elu ja energiat.

Borodin oskas vabalt saksa, prantsuse, inglise ja itaalia keelt. Ta oli jeliloojate rühmituse Võimas Rühm liige. Töötas alates 1862.aastast kuni surmani Sant Peterburi Meditsiini Kirurgia akadeemias, kus oli alates 1864. aastast professor. Tegeles aktiivselt teadusliku tööga.

Ooperiheliloojana sai tuntuks alles pärast surma.

Loomingu iseloom ning sümfooniad

Borodin on tugeva isikupära ja rahvusliku helikeelega komponist. Tema mehine ja jõuline muusika kannab kuulaja muistsetesse vägilasaegadesse. Rahulikult ja laialt, arhailiste meloodiliste ja harmooniliste kujundite abil jutustavad tema teosed iidsest minevikust, vägilastest, nende kangelastegudest ja tugevusest.

Eriti palju vägilaslikkust on II sümfoonias, mida tuntakse kui "Vägilassümfooniad", mis valmis aastal 1876. Selle alapealkirja andis Stassov, toetudes ühele jutuajamisele Borodiniiga, kes märkis, et I osasa püüdis ta luua pilti vägilaste kokkutulekust Veetsele, III osas elustada muistse lauliku Bajani kuju, kes gusli saatel jutustab böliinat vanadest aegadest, ning IV osas luua googsat ja rõõmsat peopilti.

Nagu Borodini sümfooniad, nii jutustab ka tema ainuke ooper "Vürst Igor" kaugetest vägilasaegadest. Sellepärast võiks sedagi teost II sümfoonia alapealkirja ümber kohandades nimetada vägilasooperiks.

"Vürst Igori" aluseks om XII sajandi lõpust pärinev lugulaul "Jutustus Igori sõjaretkest". See tundmatu autori ajaloolisel materjalil põhinev teos jutustab ühest neist paljudest sõjakäikudest

igipõliste vaenlaste – polevetside vastu. Ooper algab Putivli vürst Igori ja tema sõjameeste teelesaatmisega. Ootamatult toimub päikesevarjutus. Rahvas näeb selles halba ennet sõjakäigule, kuid Igor otsustab siiski teele asuda. Retk nurjub. Igor langeb vangi, polovetsid aga lähenevad Putivilili, hävitades ja põletades kõik, mis satub nende teele.

Borodini muusikateosed

Muusikalis-lavateosed

1867-68 Koorid lõpetamata operist “Tsaari mõrsja” (L.A.Meï tekstile)

1869-87 “Vürst Igor” – ooper neljas vaatuses proloogiga. A.Borodini libreto (V.V. Stassovi stsenaariumikava ümbertöötlemise alusel). Lõpetatud ning lõpuni instrumeeritud N.A.Rimski-Korsakovi ja A.K.Glazunovi poolt.

1866-67 “Vägilased”. Ajalooline muusikaline draama eelajaloolisest aegadest viies olustikupildis. Teksti autor – kirjanik ja teatritegelane Krõlov.

1872 ooper-balleti “Mlada” neljas (viimane) vaatus. “Mlada” kirjutasid ühiselt Cui, Mussorgski ja Rimski-Korsakov. Dedeonovi libreto. Finaali partituur anti välja peale autori surma Rimski-Korsakovi instrumenteeringus.

Sümfoonilised teosed

1862-66 Esimene sümfoonia (Es-duur)

I Adagio. Allegro

I Scherzo

III Andante

IV Allegro moeto vivo

1869-76 Teine sümfoonia

I Allegro

II Scherzo

III Andante

IV Allegro

1880 “Kesk-Aasias”. Muusikaline pilt.

1886-87 Kolmas sümfoonia (a-moll) ("lõpetamata")

I Moderato assai

II Scherzo (vivo)

III Teema variatsioonidega

IV Finaal

Kammer-instrumentaalansamblid

1847 Kontsert flöödile klaveri saatel (d-moll)

1848 Trio kahele viiulile ja tšellole, Meyerbeeri "Robert-Saatan" teemadel.

1855 Trio vene laulu "Millega sind kurvastasin" teemal kahele viiulile ja tšellole (g-moll). Avaldati esmakordselt 1946.a.

1860 Sekstett (lõpetamata) kahele viiulile, kahele aldile ja kahele tšellole (d-moll).

I Megro

II Andante

1862 Kvintett kahele viiulile, aldile ja tšellole (c-moll)

I Andante

II Scherzo

III Finale

1874-79 Esimene kvartett kahele viiulile, aldile ja tšellole (A-duur)

I Moderato. Allegro

II Andante. Con moto

III Scherzo (prestissimo)

IV Andante allegro risoluto

1881-82 Teine kvartett kahele viiulile, aldile ja tšellole (D-duur)

I Allegro moderato.

II Scherzo (allegro)

III Nocturne (Andante)

IV Andante vivace

1886 Serenate alla Spagnola. Andante keelpillikvartetist, mille Borodin kirjutas koos Rimski-Korsakovi, Ljadovi ja Glazunoviga ning pühendas Beljajevile.

Klaveriteosed

1843 Polka "Helene". Esmakordselt avaldatud 1946.a. Noorpõlve fuugad, variatsioonid jm. Pole säilinud.

1853 Skertso (b-moll). Pole säilinud.

1861 Tarantella klaverile, neljale käele.

1880 Polka, leinamarss, reekviem ja masurka "Parafraasidest" lõbusale lasteteemale. Komponeerinud koos Rimski-Korsakovi, Cui, Ljadovi ja Lisztiga.

1885 Väike süit

1. Kloostris

2. Intermetso

3. Masurka

4. Masurka

5. Unelmat

6. Serenaad

7. Nokturn

1885 Skertso. Esimeses väljaandes mainitakse, et see oli orkestripala, kuid Borodin oli kirjutanud selle klaverile.

Vokaalteosed

1854-55 Mis nii vara, koiduke. Ei mind neiu enam armasta.

1854-55 Sõbratarid kuulake, minu laulukest.

1854-55 Kaunis kaluritütar

1867 Uinuv vürstitütar

1868 Merekuninganna

1868 Tumeda laane laul

1868 Vale noot

1868 Nii tulvil mürki minu laul

1870 Meri

70ndate algus Mu pisaraist

1881 Kauge sünnimaa kallastel

1881 Araabia meloodia

1882 Inimeste juures kodus

1884-85 Kõrkus

1885 Kaunis aed